

ZAMONAVIY ADABIYOTDA MILLIYLIK OBRAZI, TALQINI

Dehqonova Sohiba

Mustaqil tadqiqotchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17377864>

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy o'zbek adabiyotida milliylikning badiiy ifodasi, uning asar qahramonlari xarakteri, dunyoqarashi va estetik qimmatida namoyon bo'lishi tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy o'zlik, an'ana va zamonaviylik o'rtasidagi dialektik munosabat zamonaviy adabiy jarayon misolida yoritiladi. Maqolada Xurshid Do'stmuhammad, Tog'ay Murod, Isajon Sulton va Ulug'bek Hamdam singari adiblarning ijodi asosida milliy obraz va zamonaviy talqin masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: milliylik, zamonaviy adabiyot, obraz, talqin, an'ana, modernizm, o'zlik, mentalitet.

Milliylik tushunchasi har bir xalq madaniyatining asosi, adabiyotining ruhi sifatida muhim ahamiyatga ega. Adabiyot – bu xalqning o'zligini anglash, ruhiyati va qadriyatlarini ifoda etuvchi eng yuksak badiiy ko'rinishdir. Zamonaviy o'zbek adabiyoti ana shu milliy ruhni saqlagan holda, yangi zamon tafakkuri bilan uyg'unlashib, milliylikni yangi talqinlarda namoyon etmoqda. Bugungi globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni asrash, ularni yangicha estetik yondashuvda ifodalash adabiyot oldidagi muhim vazifalardan biridir. Shu bois zamonaviy yozuvchilar milliy obrazlarni yaratishda nafaqat tarixiy, balki psixologik va falsafiy yondashuvlardan ham foydalanmoqdalar.

Asosiy qism

1. Milliylik tushunchasining nazariy asoslari

Milliylik adabiyotda xalqning ma'naviy dunyosi, urf-odatlarini, qadriyatlarini, til boyligi va tafakkur tarzining badiiy ifodasidir. Adabiyotshunos olimlar fikricha, milliylik faqat etnik belgilar orqali emas, balki asarning ichki ruhiy mazmuni, qahramonlarning ichki kechinmalari orqali ham namoyon bo'ladi. Milliylikning asosiy ko'rsatkichi – xalq ruhining asardagi mavjudligidir. O'zbek adabiyotida bu jihat, ayniqsa, mustaqillikdan keyingi davrda yanada faol namoyon bo'ldi. O'tgan asr oxiridagi ijodiy avlod vakillari milliy o'zlikni qayta anglash, xalq tarixini yangicha talqin etish orqali milliylikni zamonaviy estetik mezonlarda ifodalashga intildilar.

2. Zamonaviy yozuvchilar ijodida milliy obraz

Zamonaviy o'zbek adabiyotida milliylik obrazlari turli badiiy shakllarda gavdalanmoqda. Masalan, Tog'ay Murodning asarlarida xalq hayoti, mehnatsevarlik, or-nomus, vatanparvarlik kabi fazilatlar o'ziga xos tarzda ifodalanadi. 'Otamdan qolgan dalalar' asaridagi qahramonlar milliy xarakterning yorqin namunasi. Ular o'z mehnati, tuproqqa bo'lgan muhabbati orqali o'zbek xalqining ruhini ifoda etadi. Xurshid Do'stmuhammad esa o'z asarlarida milliy o'zlikni ma'naviy-falsafiy kontekstda yoritadi. Uning qahramonlari o'zligini izlaydigan, zamon ziddiyatlari orasida milliy qadriyatlarga suyanib yashaydigan shaxslardir. Isajon Sultonning ijodida esa milliylik falsafiy va ramziy talqinda ko'rinadi. Masalan, 'Boqiy darbadar' asarida insonning o'zligidan uzilishi, milliy ildizlardan ajralish fojeasi ramziy shaklda berilgan.

3. Milliylik va zamonaviylikning uyg'unlashuvi

Bugungi adabiy jarayonda milliylik va zamonaviylik bir-birini to'ldiruvchi tushunchalar sifatida ko'rilmogda. Yangi avlod yozuvchilari milliy obrazlarni zamonaviy hayot muammolari bilan bog'laydi. Masalan, Ulug'bek Hamdam asarlarida shaxs va jamiyat, millat va insoniyat o'rtasidagi murakkab ruhiy aloqalar milliy kontekstda ochib beriladi. Uning qahramonlari o'zlikni izlayotgan zamonaviy inson timsolida gavdalanadi, bu esa milliylikning yangi estetik bosqichidir. Adabiyotda an'ana va yangilik uyg'unligi yozuvchilarga milliy ruhni yo'qotmagan holda, global muammolarni ham badiiy ifoda etish imkonini beradi.

4. Milliylikning zamonaviy talqini va o'zbek adabiyoti istiqbollari

Zamonaviy o'zbek adabiyotida milliylik endi faqat xalqona motivlar bilan emas, balki global madaniyat ta'sirida yangicha falsafiy mazmunda talqin qilinmogda. Bu jarayonda yozuvchi o'z xalqining madaniy xotirasini saqlab qolgan holda, uni yangi badiiy shakllarda qayta yaratadi. Masalan, postmodernist yo'nalishdagi ayrim asarlarda milliy timsollar, afsonalar, tarixiy shaxslar ramziy ma'noda qo'llanadi. Bu orqali adabiyot nafaqat milliy o'zlikni, balki insoniyatning umumiy ruhiy holatini ham aks ettiradi. Shunday qilib, milliylik bugungi adabiyotda dinamik, ko'p qirrali tushuncha sifatida shakllanmogda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy o'zbek adabiyotida milliylik obrazi o'ziga xos evolyutsion bosqichni boshdan kechirmogda. An'anaviy qadriyatlar zamon ruhi bilan uyg'unlashgan holda, milliy o'zlikning yangi badiiy talqinlari yuzaga keldi. Tog'ay Murod, Xurshid Do'stmuhammad, Isajon Sulton, Ulug'bek Hamdam singari adiblar ijodi bu jarayonning yorqin namunalari. Ular milliy obrazni faqat tarixiy yoki folkloriy shaklda emas, balki zamonaviy inson ruhiyatidagi ziddiyatlar, ijtimoiy va ma'naviy muammolar orqali ifodaladilar. Milliylik – o'zlikni anglash, xalq ruhiyatini asrash va uni kelajak avlodlarga yetkazish vositasi sifatida adabiyotda o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Do'stmuhammad X. Adabiyot va hayot. – Toshkent: Sharq, 2012.
3. Sulton I. Badiiy tafakkur va milliy o'zlik. – Toshkent: Yozuvchi, 2015.
4. Hamdam U. Milliy ruh va zamonaviy adabiyot. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2018.
5. Murod T. Otamdan qolgan dalalar. – Toshkent: Sharq, 1995.
6. Nazar A. O'zbek adabiyoti va milliy identifikatsiya. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
7. Qodirova S. Zamonaviy o'zbek adabiyotida milliylik tendensiyalari. – Toshkent: Fan, 2021..